

TEKNOLOGIA

Adimen artifiziala eta aurreztea

DIANA FRANCO

Lankide batek SPRIk duen lantegi baten inguruan hitz egin dit: "Aurre hartu zure kontsumo energetikoari: Nola lagun diezazuke adimen artifizialak energia aurreztean?". Ukrainako gerraren ondorioz energia garestitu da. Zentzu horretan, adimen artifiziala (AA) aurrezteko tresna bat izan daitekeela proposatzen du lantegiak. Lankide honekin hitz egiten ohartu ginen "aurrezte" horrek inbertsio bat ekartzten zuela. AA bat datuekin elikatu behar da, elektrizitatea noiz eta nola erabiltzen dugun ikasi dezan, aurrezte erabakiak hartzeko bidean. Beraz, aurrezte horren lehenengo kontraesana dugu, etxean/enpresan ditugun sistema analogikoak ez dute balio, eta sistema digital bat jarri beharko dugu.

Beharbada, garatzaileek esango digute egungo inbertsioak epe luzera abantailak ekarriko dituela: epe luzera inbertsioa amortizatuko dela energiaren kontsumoan egindako aurrezkiek dela eta. Beharbada bai. Baina noski, gure enpresaren/etxeen kontsumo energetikoarekiko jokabideen pribatasuna galduko dugu. Guk baino "erabaki hobek" hartzen dituen sistema honek gure kontsumo prozesuaren kontzientzia galtzera eramango gaitu, neurri batean. Eraiki dugun mundu konplexu honetan, gu baino hobeto maneiatzen den AA baten laguntzaren beharra areagotuko da.

Horrekin guztiarekin ere, onura gisa ikusi dezakegu AAren inplementazioa aurrezte handitzeko, baina ez dezagun ahaztu energiaren prezioa jartzen duena ez garela inoiz gu izango. Horregatik, AAK gidaturiko sistema hauetan kontu handiz ibili behar dugu, gure datuen metatzea non eta noren eskuetan egongo den. Gure kontsumo jokabideak baldin badakizki energiaren prezioa jartzen duen enpresak, aukera izango du gure aurrezkiaren kontra egiteko. ●

NAZIOARTEA

Ezkerrean
Rodrigo Duterte
eta eskuinean
Filipinetako
presidente berria
'Bongbong'
Marcos.

Filipinak: autoritarismotik diktaduraren zuriketara

AXIER LOPEZ

Rodrigo Duterte eskuindar nazionalistak Filipinetako gobernu utzi du. 2016ko hauteskundeak alde handiz irabazi zituenetik, bere agintaldiaren zedarr nagusia "drogen aurkako gerra" izan da. Ustez narkotrafikoaren eta kontsumoaren aurkako zen kanpaina horren izenean, milaka pertsona hil dituzte -erakunde batzuek 20.000 biktima aipatzen dituzte, gehienak klase behartsuenetakoak-. Izaera autoritario eta murriztailea duten arau berriak ezartzeko oso baliagarria egin zaio gobernuari. Nazioarteko Zigor Auzitegiak ikerketa abiarazi du Filipinetan gizateriaren aurkako balizko krimenengatik.

Duterteren "gerra" horren izenean izandako ustelkeria eta botere abusu kasuak salatu dituen komunikabideetako bat Rappler albiste atari ezaguna izan da. Eta, hain zuzen ere, presidentetzat utzi baino egun bat lehenago, Duterteren gobernuak Rappler ixteko agindu du pasa den astean, atzerriko erakundeen esku dauden komunikabideen jabetzaren inguruko arauak urratzen dituela argudiatuta. Rapplerren sortzaile eta 2021eko Bakearen Nobel saridun Maria Ressa adierazi du prozedura "oso irregularra" izan dela. Kazetaritza ez da erraza izan urteotan. 2016ko ekainean, ondokoa esan zuen Dutertek prentsaurreko batean: "Kazetariak izateagatik ez zaudete salbuetsita erailak izatetik, putakumeak bazarete".

MARCOS BUELTAN DA

Ekainaren 30ean burutu da botere-aldaketa: maiatzeko hauteskundeetan babes zabala lortu ostean, presidente berria Ferdinand Marcos diktadorearen semea izango da, *Bongbong* Marcos ezizenez ezaguna. Duterte badoa, baina ez bere klana. Bere alaba Sara Duterte-Carpio izango da Marcosen presidenteordea.

Marcostarrak boterean dira, diktadura amaitu zenetik 36 urte igaro ondoren. 1980ko hamarkadaren hasieran ustelkeria eta krisi ekonomikoagatik erregimena ahultzen hasia zen, baina erorketaren mugarri nagusia 1983ko abuztuaren gertatu zen: oposizioko buru Benigno Aquino hil zuten, buruan tiro bat emanda, erbestetik bueltan Manilan lur hartu bezain laster. Bere alargunak, Corazon Aquinok, mugimendu bat gidatu zuen, 1986an diktadorea kanporatu zuena. Marcos eta bere familia Hawaiiin erbesteratu ziren. Bera ez zen inoiz Filipinetara itzuli eta 1989an hil zen. Bere alarguna -diktaduraren aurpegi eta protagonistak nagusia- Imelda eta semeak 1991n itzuli ziren Filipinetara Aquinoren baimenarekin. Handik gutxira berriz ere politikan sartuta zeuden, mantendu zituzten babes eta lotura politiko-ekonomikoei esker.

Marcos familiako inork ez ditu diktaduran egindako ankerkeriak kritikatu. Ferdinand Marcos juniorren garaipena diktadura zuritzeko urteetan egindako lanaren gailurra da. Izan ere, ultraeskuinta eta autoritarismoa ez dira Europar bakarrik aurrera egiten ari. ●